

DEN RENA, SANNA, OFÖRÄNDRADE LÄRAN?

Att avgöra vad som är apostolisk och sann kristen lära har varit en utmaning för kyrkan ända sedan dess början. En central svårighet är det cirkelresonemang som ofta uppstår när kyrkor ska avgöra vad som är rätt lära: Kyrkan hävdar att dess tolkning är rätt eftersom den leds av den Helige Ande, och vi vet att kyrkan är ledd av Anden eftersom kyrkan själv säger det, argumenterar man. Detta blir lätt en sluten logik, där varje tradition hänvisar till sin egen auktoritet och Andens ledning som garanti, utan någon oberoende prövningsgrund.

Problemet förstärks av att alla tolkningar alltid sker i mänskliga sammanhang, präglade av kultur, historia, tradition och personliga erfarenheter. Så även om en kyrka hävdar att den leds av Anden, är det svårt att objektivt pröva om det faktiskt är Andens frukt som visar sig, eller om det är mänskliga tolkningar, färgade av tidsanda och preferenser. Förnuftet används ofta som kontrollinstans, men är i sig subjektivt och sårbart för samma påverkan.

Därtill kommer att Bibeln själv, som anses utgöra grunden för läran, är en samling texter som genom historien valts ut och kanoniserats av människor (under "Andens ledning"). De första kristna var däremot oeniga om vilka skrifter som skulle ses som auktoritativa. Vissa som senare kom med i dagens kanon var inte allmänt i bruk i den första kyrkan, vilket däremot vissa andra skrifter var som inte kom med.

Ser vi på kyrkohistorien framträder många exempel på hur läror och doktriner förändrats eller omformats över tid.

När det gäller frälsning och förhållandet mellan tro och gärningar betonade Paulus tydligt att frälsning sker genom tro och inte genom laggärningar. De apostoliska fäderna lade däremot ofta tonvikten på en balans mellan tro och gärningar, där gärningarna sågs som en naturlig frukt av en sann tro. I senare utveckling kom den katolska kyrkan att betona sakrament och gärningar som medel till frälsning, vilket så småningom ledde till konflikter med reformationen; även de ortodoxa traditionerna betonade en process av helgelse där tro och gärningar är oupplösligt sammanlänkade.

När det gäller kristologin höll apostlarna fast vid tron att Jesus är sann Gud och sann människa, vilket de apostoliska fäderna försvarade mot tidiga heresier som doketism och adoptionism. Senare utvecklades olika tolkningar som arianismen, som förnekade Jesu fulla gudomlighet, och i modern tid har vissa teologier förminskat Jesu gudomlighet.

Beträffande kyrkans ledarskap betonade både apostlarna och de apostoliska fäderna biskopens roll som en tjänare och lärare som skulle bevara läran, vilket Ignatius av Antiochia särskilt framhöll. Med tiden utvecklades påvens roll i den katolska kyrkan till en nästan ofelbar auktoritet, medan andra kyrkor införde mer demokratiska eller kongregationella modeller, vilket ibland ledde till splittring.

I fråga om sakrament betonade apostlarna dopet och nattvarden som centrala, instiftade av Jesus, och detta bekräftades av de apostoliska fäderna, som också lyfte fram bön och fasta. Senare utvecklade de katolska och ortodoxa kyrkorna antalet sakrament till sju, medan de protestantiska samfundet ofta reducerade dem till två och gav dem en mer symbolisk betydelse.

När det gäller synen på judendom och lagen lärde Paulus att lagen uppfylldes i Kristus och att hednakristna inte var bundna av Moselagen, även om judendomen respekterades som Guds utvalda folk. De apostoliska fäderna såg kristendomen som en fortsättning och uppfyllelse av Israels tro, fri från lagens ceremoniella krav. Under medeltiden växte dock ofta en antijudisk hållning fram som inte är förenlig med apostolisk anda, medan moderna rörelser, som messianska judar, har försökt återknyta till det judiska arvet.

Dessa exempel visar att kyrkans historia inte är en obruten linje av ren och oförändrad lära, utan ett komplext samspel mellan ambitionen att vara trogen den Helige Ande och de mänskliga begränsningarna i tolkning, kultur och makt. Detta ger upphov till en paradox: Många kyrkor hävdar att just de bevarar den rena och sanna kristna läran, men de skiljer sig ändå åt i viktiga frågor om tro, praxis och ledarskap.

Det är därför rimligt att ifrågasätta varje kyrkas anspråk på exklusiv sanning, och i stället söka en ödmjukhet inför att allt mänskligt är just det — mänskligt, och att vi alla är beroende av Guds nåd och ledning.